

ELS LLIGAMS DE BESCARAN AMB LES VALLS D'ANDORRA

Rosalia PANTEBRE i TRASFI

Bescaran ha mantingut lligams amb les Valls d'Andorra des de temps immemorials; nombrosos bescaranencs s'han fincat a Andorra al llarg de moltes generacions i uns quants andorrans també han establert llur vida a Bescaran.

El llibre BESCARAN registra aquests moviments en els capítols de les cases següents:

ALBÓS: Mariagna PICART (1729-?) i Rosa PICART (1731-?) d'Encamp, foren successivament mestresses a Ca l'Albós.

Josepa Fiter (1770-?) de Les Caldes, fou la mestressa següent.

Posteriorment, un home de Ca l'Albós es casà a Cal Vidal, d'Engordany.

BATALLA: L'hereu Batalla esposà l'any 1921 Rosa ROS, de Cal Martí, d'Anyós; una dita deia: "D'Andorra, ni vaca ni dona".

S'hi conta una anècdota del "Montanya" d'Escaldes (pare d'Estanislau Sangrà). Bonaventura Batalla expressa un record: "Abans de la guerra, els andorrans baixaven a comprar a La Seu. Llavors, a Sant Julià hi havia tres botigues, tres més a Andorra la Vella, alguna a Escaldes i tres més a Encamp".

CABORREU: Josep CASALS (1871-?) es mullerà amb Filomena ALBÓS, de Cal Tarat d'Engordany, i fundaren Cal Cabo a Engordany.

CARAGOL: "El boig de Bescaran" era el Martí (1897-?) de Cal Caragol. En els relats que parlen d'ell, s'hi esmenta la "Boneta" d'Aixirivall i també s'hi diu per què Martí colgà la imatge de Ntra. Sra. de Meritxell en un tarter.

CARAGOLET: Rosa PAL (1795-1883) era de Sispony. La seva filla Josepa PANTEBRE fou mestressa de Cal Colauet, de Sant Julià de Lòria, a partir de 1863.

CAUBET: Cal Gendret, d'Aubinyà, donà la seva Maria (1870-1926) a Cal Caubet i el seu fill hereu escollí per muller la Maria POL, d'Aixirivall (de Cal Masoveró?).

Maria PAL CAUBET, l'any 1906, anà per mestressa a Ca l'Estevet, d'Andorra la Vella.

COLILLA: Maria MIRÓ (1909-) fa anys que resideix a Andorra; ja hi anava de joveneta tot burlant la vigilància dels carrabiners que muntaven guàrdia a Bescaran...

GENÍS: Marieta ALBÓS (1874-?) es casà a Cal Feliu, d'Escaldes.

A Dolors ALBÓS (1876-1969) li donaren per home l'hereu de Cal Marió, d'Engordany.

Concepció ALBÓS de XIROY (1880-?) visqué a Encamp.

Paula ALBÓS (1883-?) prengué per marit l'Antoni de Cal Guisal, d'Aixirivall. Una filla seva es casà a Cal Requena, d'Escaldes.

Serafina, neboda de totes aquestes germanes Albós, fou una brodadora excel·lent; residí a Engolasters.

Josep ALBÓS (1910-?), hotelier a Soldeu, propietari a Escaldes, ha deixat un grat record del seu esperit obert i del seu caràcter bondadós.

Joan ALBÓS (1927-) s'ha quedat a Sant Julià i la seva neboda Montserrat es troba prou bé a Andorra.

JOSEP: Pere MARTELL (1856-1906) habità Cal Juverri, de Juverri.

LLETÓ: Pere SERRA (1874-1943) es casà a Cal Quelo, d'Engordany, amb Carme SANSÀ GUITART (?-1962).

Francesc MOLINÉ SERRA (1909-) visqué a Mallorca i el seu fill Josep instal·là les Caves Mallorca a Andorra la Vella.

LLORENÇ: dos germans ATXER MARTELL es fincaren a Aixirivall: a Cal Martí i a Cal Bonetó. La generació següent, de Bescaran, s'endugué la laurediana Francesca GASPÀ (1801-1865) a governar Cal Llorenç.

L'intercanvi amb Sant Julià no s'acabà pas aquí... Finalment, l'hereu de Cal Llorenç s'hi establí per sempre amb tota la seva família.

Al capítol de Cal Llorenç s'hi conta una anècdota del "Cremat", d'Anyós.

Matilde PANTEBRE (1915-) esposà l'Antoni RIBOT, de Cal Guillem, de Bixessarri.

MARTELL: Aurora ROGER PUIGDEMASA, descendent de Cal Martell, viu a Sant Julià.

MATEU: L'Angeleta (1905-1991) de Cal Poblador, de Certés, s'instal·là a Cal Mateu i visqué molts anys a Bescaran.

La seva fillastra Adelaida VILA (1918-1993) passà bona part de la seva vida a Escaldes, fent de perruquera.

El seu fill Miquel (1928-) escollí Sant Julià de Lòria com a residència.

PAGÈS: Sabíeu que Marcel·lí LLEVET (1911-1985) fou qui muntà les pilones de la ràdio, a Andorra? Empresa difícil i perillosa que ningú més no volgué intentar.

La seva germana Nativitat (1922-) s'apostentà a Santa Coloma amb la família.

PANTERRE: Anton PANTEBRE GENÍS (1779-1824) detestava la guerra i es quedà a Andorra. Fundà Cal Pantebre al Puialt, d'Andorra la Vella, i d'ell descendeixen la gran majoria dels qui porten aquest cognom, avui, a Andorra.

PELAT: Pere CASALS (1896-1981) es mullerà amb la Ventureta de Cal Quelo, d'Engordany, filla del bescaranenc Peret del Lletó.

PEREMIR: La Ventureta (1840-1909) es col·locà a Cal Bordoll, d'Aós de Civís, i donà llum a nombrosos descendents, els quals, ara, tenen fills, néts i besnéts a Sant Julià.

La Paula (1842-1930) trobà lloc a Cal Ricard, d'Arcavell i d'ella eixí la Dolors via Cal Poblaor, d'Arinsal.

El Joan (1851-1924) es mullerà a Cal Lluís, d'Aós. Té representants a Sant Julià, a Escaldes i a Andorra.

QUEREDÀ: Rosa CASES (1929-) té i porta l'Hotel La Pubilla, d'Escaldes-Engordany. La seva neboda Consol treballa en una escola andorranana.

RAULER: Josep CAUBET (1947-), amb la dona, la nena i els bessons, viu a Santa Coloma.

RECTORIA: Mn. Antoni CALVET ARMENGOL (1844-1895) era nadiu d'Andorra la Vella.

Mn. Jacint PALMITJAVILA DUEDRA (1884-1952) provenia de Cal Som, de Canillo, i fou un home "xerrant"; tenia frases pintoresques que han perdurat.

Mn. FREDERIC BABI PINÓS (1899-1941) era de Cal Babot, d'Ordino; visqué uns anys a Bescaran, amb el seu pare i una germana. Li retreuen una rigidesa excessiva.

RITA: Pere CODINA (1901-), de petit, ja era enviat a prendre banys d'aigua calenta, a Escaldes, i a beure aigua pudent sulfurosa. Ara hi estiuja cada any.

SAY: Concepció Parramon (1899-1980) deixà Aubinyà en benefici de Bescaran i la seva cunyada de Cal Say, l'Antònia CAUBA (1898-?), es casà a Bescaran l'any 1922 per a esdevenir senyora de Cal Gendret, d'Aubinyà.

Dolors CAUBA (1902-?) es maridà a Cal Palés, de L'Aldosa de La Maçana.

Cal Say estava emparentada amb Cal Toni Vila, de Sant Julià, i també amb una casa dels Plans, de Canillo.

SECRETARI: Dolors TOR (1882-1943) es quedà per núpcies a Cal Cintet, de Sispony.

SOLDEVILA: Francesc CORNELLÀ (1803-1865) era del Mas del Noguer, d'Escaldes.

TON: Antoni MENTRUIT (1950-) i la seva família viuen a Sant Julià de Lòria.

VIVES: Els germans Josèp MENTRUIT (1915-) i Pere MENTRUIT (1917-) van triar Encamp, per viure-hi en cases veïnes; tan gran com és lo món!

XUMEU: Teresa TOR CASALS (1878-?) l'any 1905 va esposar Jaume MARFANY CASSANY (1875-?) veí d'Escaldes, hereu de Ca l'Andreu de Borrega.

Resum d'algunes cases andorranes que han tingut o tenen actualment parentiu amb llars de Bescaran:

De Canillo: Cal Som.

D'Encamp: Cal Picart.

De La Maçana: Cal Baytà (des de fa temps desapareguda).

De Sispony: Cal Querol, Cal Toni Riba, Ca l'Armengol, Cal Cintet.

De L'Aldosa de La Maçana: Cal Palés.

D'Anyós: Cal Martí.

D'Andorra la Vella: Ca l'Estevet.

Del Puialt d'Andorra la Vella: Cal Pantebre.

D'Engordany: Cal Tarrat, Cal Cabo, Cal Marió, Cal Quelo, Cal Diumenge, Cal Vidal.

D'Escaldes: El Mas del Noguer, Ca l'Andreu de Borrega, Cal Feliu, Cal Requena.

De Sant Julià: Cal Colauet.

D'Aixirivall: Cal Guisal, Cal Bonetó, Cal Martí, Cal Masoveró.

D'Aubinyà: Cal Gendret.

De Bixessarri: Cal Guillem.

De Juverri: Cal Juverri.

D'Ordino: Cal Babot.

D'aquí ve que gent gran de Bescaran encara servi el record de la vella Andorra de principis del segle XX.

Cap al 1916, cada persona que passava la palanca de peatge per tal d'entrar a Escaldes havia de cotitzar cinc cèntims.

A Sant Julià venien olles i cocotes de ferro colat que els pobletans de l'Alt Urgell adquirien al qui les hi feia arribar, havent-les passades per la muntanya.

Durant la guerra, els homes i dones de l'Alt Urgell compraven a Andorra diferents articles que no trobaven enlloc més: sucre, cafè, etc. Fins i tot pa.

Un home de Cal Trist Ric, d'Escaldes, feia neules i les anava a vendre per les festes majors dels pobles. Moltes persones se'n recorden, d'ell i de la seva gran capsa vermella en forma de tambor.